שיחה לראש השנה -
באור פניך יהלכון

מפי הרב חיים אידלס

לעילוי נשמת

צפורה (אנגלמן) **בת אשר זליג וביילה צירל ז"ל**

הרב אברהם יהושע (צוקרמן) **בן אריה זצ"ל**

אורי - בראש השנה

ראש השנה הוא יום של הארת פנים על ידי ה' יתברך, כפי שדרשו חז"ל (ויקרא רבה פרשה כא) על הפסוק בתהלים (כז א) "לדוד ה' אורי וישעי": "אורי - בראש השנה, וישעי - ביום הכפורים". בראש השנה יש אור, הארת פנים מה' יתברך, לכל יהודי ויהודיה. כך נאמר "אשרי העם יודעי תרועה ה' באור פניך יהלכון" (תהלים פט טז). הוה אומר שעל ידי התרועה בשופר בראש השנה זוכים ל"באור פניך יהלכון".

ראש השנה מבטא את אורו של מלך, לעומת החטאים אשר גורמים להסתרת פנים וחשכות. כמו שכתוב "ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא" מדוע? "על כל הרעה אשר עשה כי פנה אל אלהים אחרים" (דברים לא יח). הפנייה אל אלהים אחרים גורמת לחשכות והסתר פנים, בעוד הפניה אל אור פניו יתברך מביאים אלינו את אורו של מלך.

הקדמת ההכנה להארה

ראש השנה הוא זמן של הארת פני ה' אלינו. כשם שהסתר פנים הינו העונש הקשה ביותר, כמו שאמרו בירושלמי (סנהדרין י ב): "אין לך שעה קשה בעולם מאותה שעה שאמר לו הקדוש ברוך הוא למשה "ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא"". ממילא, כנגד זה, הארת פניו מביאה אלינו את כל הישועות והחמנות, כמו שנאמר "אלהים צבאות השיבנו והאר פניך ונושעה" (תהלים פ ח), על ידי אותה הארת פנים של ראש השנה נזכה להיוושע. ועל כך "אמר רבי יוחנן: אין לנו אלא הארת פניך בלבד די לנו" (ילקוט שמעוני תהלים תתל). זהו מה שאנו אומרים בתפילה "זכרנו לחיים", מתפללים אנו על הארת פניו אלינו, אותה הארה המתגלה בראש השנה שמזכה אותנו בחיים - "באור פני מלך חיים" (משלי טז טו), ובמילת חיים רמוזות כל הישועות.

כשם שבימי החורף הקשים שישנם עננים שמכסים את אור השמש, ומכהים את זהרה, ומאידך ישנם ימים בהם השמש מאירה בכל זהרה ותקפה - כך ממש ברוחניות; ישנם זמנים של הסתרת פנים וכהות הארה על ידי החטאים, "כי אם עונתיכם היו מבדלים בינכם לבין אלהיכם וחטאותיכם הסתירו פנים מכם משמוע" (ישעיהו נט ב). מאידך, יש זמנים מאירים בהארה מיוחדת שבהם זוכים לשפע ברכה וישועה. אך כמובן שכשם שבעת שהשמש זורחת במלוא עצמתה והארתה אם יסגור האדם את עצמו בחדר אפל, אשר פתחיו ודלתותיו סגורים ואטומים, וחלונותיו חסומים בשכבת עפר עבה, לא יחוש הוא באור השמש שחוץ למקומו, כך מי שאינו פותח בנפשו דלת או על-כל-פנים חרך צר, ולנקות בלב את האבק שנצטבר במשך הזמנים לא יהנה מאור השמש. דהיינו כשמגיע היום הקדוש שכולו אור, "באור פניך יהלכון", צריך האדם לקיים "התנערי מעפר קומי". על האדם להתנער מהעפרוריות החומרית, מענייני החולין, ולנקות את ליבו שיהיה זך וטהור - ואז יוכל לקבל את האור הגדול ששופע בימים הגדולים והנאצלים הללו.

מובא בפרקי דרבי אליעזר (פרק מו): "ובראש חדש אלול אמר הקדוש ברוך הוא למשה "עלה אלי ההרה" (דברים י א). והעבירו שופר בכל המחנה, שהרי משה עולה להר, שלא יטעו עוד אחר העבודה זרה. והקדוש ברוך הוא נתעלה אותו היום באותו שופר, שנאמר "עלה אלהים בתרועה ה' בקול שופר" (תהלים מז ו). ועל כן התקינו חכמים שיהיו תוקעין בשופר בראש חדש אלול בכל שנה ושנה", ומכח אותו המעמד הגדול נקבעו הימים האלו כימי רחמים בכל שנה ושנה. מכאן נבין שכשם שזריחת השמש אינה באה בבת-אחת, אלא מתחילה היא לאיטה השכם מעלות השחר עד אשר בחצות היום מאירה היא במלוא זהרה, כך הוא גם בעבודה הרוחנית. החל מחודש אלול מתחיל לקרון האור של "ה' אורי", בבחינת עלות השחר והנץ החמה, וככל שמתקרבים יותר לימים הנוראים האור מתחזק ומאיר יותר ויותר ביתר שאת ויתר עוז.

הארת צל כנפי השכינה

הכתוב אומר "ואשר לא צדה והאלהים אנה לידו ושמתי לך מקום אשר ינוס שמה" (שמות כא יג). ראשי התבות של המילים "אינה לידו ושמתי לך" הם 'אלול'. דהיינו שכשם שההורג נפש בשגגה אינו מוצא מרגוע לנפשו מפני חרבו של גואל הדם הרודפת אחריו ומאיימת עליו בכל מקום ומקום. ולשם כך נתן לו הקב"ה בחסדו עיר מקלט, ששם יהיה מוגן בישוב הדעת. כך האדם לאחר שחטא כל השנה, וברא בחטאיו מלאכים מקטרגים אשר מאיימים על האדם, והקב"ה בחסדו נתן לו לאדם עיר מקלט - חודש אלול, אשר בו ימצא מרגוע לנפשו. כיוון שמופיע מידת הדין "והאלהים", מיד מגלה הקב"ה את מידת הרחמים "אינה לידו ושמתי לך". מוצא הוא האדם עיר מקלט תחת כנפי השכינה, כפי שאנו אומרים "יחביאנו צל ידו תחת כנפי השכינה, חון יחון כי יבחון לב עקוב להכינה". אז הקב"ה מאיר לנו פנים, ושוב אין אפשרות למקטרגים לפגוע במי שכבר מצא לו מחסה ומקלט תחת כנפי שכינתו יתברך. ואז ניתן לזכות מתוך השרייה תחת כנפי השכינה ל"ה' באור פניך יהלכון". ומאותו אור נזכה לתקן את נפשנו, רוחנו ונשמתנו, לזכות להיחתם בספר החיים למענך אלהים חיים.